

Rámeček 2.6. Školní vouchery ve Švédsku

Na počátku 90. let minulého století zavedlo Švédsko významné reformy, které decentralizovaly základní a střední vzdělávání a přenesly odpovědnost na obce. V roce 1992 byl zaveden program voucherů, který umožnil rodinám, aby si mohly vybrat mezi veřejnými a soukromými školami, které jsou označovány jako nezávislé školy.

Nezávislé školy mohou na základě určitých podmínek dostávat prostředky z veřejných financí, pokud to schválí školní inspekce. Nezávislí poskytovatelé školských služeb, kteří získali granty z veřejných zdrojů, jsou povinni dodržovat národní kurikulum a nesmějí si stanovit vlastní podmínky pro přijímání žáků podle jejich schopností se učit, sociálně-ekonomického statutu nebo etnického původu. Nezávislým školám bylo až do roku 1997 povoleno účtovat si určité školné navíc (Böhlmark a Lindahl, 2007). Příspěvek na žáka, který obdrží nezávislá škola ("grundbelopp", tj. základní grant) je stejně vysoký jako příspěvek, který by na daného žáka poskytl obecní úřad, pokud by žák navštěvoval školu, kterou spravuje obec. Částka je tedy vypočítána stejným způsobem, jakým obecní úřad vypočítává náklady na své vlastní žáky navštěvující veřejné školy. Výše příspěvku se vypočítá z rozpočtu pro nadcházející školní rok. K tomuto základnímu grantu musí obecní úřad zaplatit i dodatečný grant ("tilläggsbelopp") na žáky s nějakým typem postižení, kteří mají nárok na zvláštní podpůrná opatření.

Počet žáků, kteří se zapsali na nezávislé školy financované ze státních prostředků, se výrazně zvýšil ve třídách, v nichž lze plnit povinnou školní docházku, z 2 % ve školním roce 1994/1995 na více než 10 % ve školním roce 2009/2010, a tato čísla jsou dokonce ještě vyšší v nezávislých školách poskytujících vyšší střední vzdělání. Reforma je již dokončena a Švédsko může sloužit jako mezinárodní příklad pro poskytování školních voucherů. Poznatky sledující vliv akademické výkonnosti ukazují mírně pozitivní vliv, i když pro žáky s méně vzdělanými rodiči a žáky pocházející z imigrantského prostředí jsou nevýznamné (Böhlmark a Lindahl, 2007). Tento způsob financování měl za následek ještě větší segregaci mezi školami (Nicaise *a kol.*, 2005).

Zdroje: Björklund, A., a kol. (2005), *The market comes to education in Sweden: an evaluation of Sweden's surprising school reforms*. New York: Russell Sage Foundation; Böhlmark, A. a Lindahl, M. (2007), "The Impact of School Choice on Pupil Achievement, Segregation and Costs: Swedish Evidence", IZA Discussion Paper č. 2786. Nicaise, I., a kol. (2005). *Sweden: Country note, Equity in Education Thematic Review*.

Podpořit rodiče v informovaném výběru

Jedním z hlavních důvodů, proč znevýhodnění rodiče nevěnují výběru tolik pozornosti, je skutečnost, že při shromažďování a třídění informací o alternativních školách a jejich kvalitě ve vzdělávání mají mnohem větší obtíže. Jak je uvedeno v tabulce 2.3, ve 13 z 34 členských zemí OECD nejsou rodičům poskytovány žádné informace o školách, mezi nimiž si mohou vybírat (OECD, 2011d).

Informační asymetrii lze snížit rozšířením informací poskytovaných všem rodičům a použitím strategií, které by se zaměřily konkrétně na rodiče, kteří se výběru věnují nejméně a/nebo posílají své děti do škol, které neposkytují právě nejlepší vzdělání. Vzdělávací systémy mohou:

- zvýšit povědomí o významu výběru školy, protože se jasně zaměří na ty, kdo mají s výběrem největší potíže. Aktivní informační kampaně s použitím více typů informačních kanálů usnadní předávání informací rodičům a ti jsou pak schopni provést odpovědný a informovaný výběr. Například v Milwaukee (USA) byl zaveden rozsáhlý program, pomocí kterého úřady informovaly rodiče a pomohly jim s výběrem. Program zahrnoval zaslání voucherů konkrétním rodinám v komunitách s nízkými příjmy a v komunitách, které nehovoří anglicky, dále se zřídily informační stánky v nákupních centrech, byl uspořádán „veletrh“ a zavedeny telefonní linky. Výsledkem bylo, že 95 % rodin vyplnilo formuláře pro výběr školy (Godwin *a kol.*, 2006).